

VLOGA KOORDINATORJA V LOKALNI MREŽI PROGRAMOV SOCIALNEGA VARSTVA V PREKMURJU

UVOD

Prekmurje sodi med socialno najbolj ogrožene pokrajine v Sloveniji. Glede na visoko stopnjo revščine in socialne izključenosti v Prekmurju se potrebe po mrežah pomoči vedno bolj povečujejo.

Naloga centrov za socialno delo je izvajanje socialnovarstvenih storitev in nalog na podlagi javnih pooblastil ter drugih dejavnosti javne službe, namenjene preprečevanju in reševanju socialne problematike (Zakon o socialnem varstvu 2007).

V prispevku bomo podrobno predstavili nalogo koordinatorja v lokalni mreži pluralnih programov socialnega varstva. Kot naloga centra za socialno delo je širši javnosti manj znana, čeprav je izjemno relevantna za pomoč ljudem v stiski. V trenutnih razmerah, ki vladajo v naši državi, se pomen in vloga koordinacije povečujeta. Center za socialno delo usklajuje in povezuje različne izvajalce socialnovarstvenih programov, saj so socialne stiske med prebivalstvom tako obsežne, da en izvajalec socialnovarstvenih programov vseh sam ne more zagotoviti. Treba je vključiti čim več različnih izvajalcev. S tem bomo dali uporabnikom možnost izbire in omogočili socialno vključenost. V Prekmurju socialnovarstvenih

programov, namenjenih ranljivim skupinam, primanjkuje ali niso na voljo, zato so naloge koordinatorja še toliko pomembnejše.

KOORDINACIJA V LOKALNI MREŽI PROGRAMOV SOCIALNEGA VARSTVA

Namen sistema socialnega varstva je omogočiti socialno varnost in socialno vključenost vseh državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije. Država in lokalne skupnosti morajo v okviru politik socialnega varstva zagotavljati pogoje, v katerih posamezniki lahko, v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju, ustvarjalno sodelujejo in uresničujejo svoje razvojne možnosti in s svojo dejavnostjo dosegajo raven kakovosti življenja, ki je primerljiva s kakovostjo življenja drugih prebivalcev Slovenije in ustreza merilom človeškega dostojanstva. Kadar si posamezniki in družine ne morejo sami zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do pomoči, ki jo v okviru aktivne socialne politike zagotavljata država in lokalna skupnost (Rezolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 2006).

V preteklosti je bila edina izvajalka dejavnosti socialnega varstva država. Leta 1992 sprejet zakon o socialnem varstvu je socialnovarstveno dejavnost razširil tudi na zasebne pravne in fizične osebe, bodisi na podlagi koncesije bodisi na podlagi dovoljenja za delo. Zato se je javna mreža izvajanja socialnega varstva razširila na več različnih izvajalcev. Še posebej se je razširilo področje neprofitnih prostovoljskih organizacij, ki s pomočjo sofinanciranja države delujejo na različnih področjih, na katerih ljudje v stiskah potrebujejo pomoč (Ferlan Istinič 2003, Kolarič 2008).

Danes so v izvajanje sistema socialnega varstva vključeni: država, lokalne skupnosti in institucije socialnega zavarovanja kot regulatorji in financerji, javne, zasebne neprofitne nevladne organizacije kot izvajalci, posamezniki, družina, sorodstvo, organizacije za samopomoč, prostovoljske organizacije in drugi, ki sestavljajo socialna omrežja uporabnikov sistema

socialnega varstva (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 2006). Glede na veliko izvajalcev sistema socialnega varstva se je pojavila tudi potreba po koordinaciji socialnovarstvenih programov. Ta je bila med delovne naloge centrov za socialno delo umeščena z nacionalnim programom socialnega varstva do leta 2005.

Naloge centra za socialno delo v vlogi koordinatorja v lokalni mreži pluralnih programov socialnega varstva so zastavljene na več ravneh, z namenom, da center za socialno delo postane stičišče različnih izvajalcev in usmerjevalec v različne programe pomoči.

Številni izvajalci socialnovarstvenih programov in vedno večje potrebe po pomoči zahtevajo medsebojno povezovanje, dopolnjevanje, načrtovanje in pomoč, z namenom, da posamezniku, družini ali širši skupnosti ponudimo tiste storitve in programe, ki jih na podlagi ugotovljenih potreb le ti potrebujejo (Kuzmanič Korva 2003).

AKTUALNA MREŽA SOCIALNO VARSTVENIH PROGRAMOV S POBUDAMI IN PREDLOGI

Na Centru za socialno delo Murska Sobota smo leta 2012 ažurirali in dopolnili zbornik pluralne mreže socialnovarstvenih programov v Upravni enoti Murska Sobota (prvič je bil izdelan leta 2004) in tako tudi zbrali ponudbo obstoječih socialnovarstvenih programov. Iz interne evalvacije socialnovarstvenih programov in predvsem potreb našega dela izhaja, da socialnovarstvenih storitev in programov v Prekmurju primanjkuje ali niso na voljo.

Evalvacija Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 (2006) je pokazala, da je realizacija programov in storitev na državni ravni sicer uspešna, so pa opozorili na regijsko razpršenost, saj so programi koncentrirani v urbanih središčih. To dodatno potrjuje naše ugotovitve (Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013–2020 2012).

Upravno enoto Murska Sobota sestavlja 12 občin na skupni površini 692 km². Zanj sta

značilni še dodatna geografska razčlenjenost in težja dostopnost storitev uporabnikom. Zaradi visoke stopnje brezposelnosti in s tem povezanih nizkih dohodkov naši uporabniki nimajo finančnih sredstev za pokritje prevoznih stroškov do Murske Sobotne – tu se izvaja več programov kot v preostalih lokalnih skupnostih.

V okviru evalvacije socialnovarstvenih programov smo v našem centru za socialno delo zbrali predloge in pobude glede na potrebe, ki jih ugotavljamo pri svojem delu. Za uspešno razreševanje socialnih stisk posameznikov, družin in skupin prebivalstva bi bilo v našem okolju nujno treba uvesti več programov. Opisani so v nadaljevanju.

1. Programi za otroke, mladostnike in družine

Otroci so ena najranljivejših skupin v družbi. Gospodarska in finančna kriza povečuje stopnjo revščine prebivalcev, to pa vpliva tudi na življenje otrok. Otrokom in njihovim družinam smo dolžni zagotavljati podporo in pomoč, otrokom zagotoviti kakovostno življenje in razvoj ter zmanjševati socialno izključenost. Na področju varstva otrok in družine ugotavljamo največje pomanjkanje programov. Predvsem bi bilo treba vzpostaviti tole:

- Družinski center. V njem bi se izvajala psihosocialna pomoč otrokom in družinam, ki se srečujejo z različnimi stiskami in težavami, še posebej bi poudarili potrebo po programu za otroke in mladostnike, prikrajšane za normalno družinsko življenje, in programe, namenjene otrokom in mladostnikom s težavami v odraščanju.
- Dnevni center. V njem bi se izvajale preventivne dejavnosti, namenjene otrokom in mladostnikom, učna pomoč, urjenje socialnih spretnosti in druge dejavnosti, namenjene mladim. Spremembe, ki jih prinaša sodobna družba, se namreč izrazito kažejo tudi na mladih in njihovem razvoju. Današnja mladina ima precej več težav pri odraščanju in veliko pogosteje potrebuje pomoč za izhod iz njih.
- Mladinski dom. Ugotavljamo, da bi lahko veliko otrok in mladostnikov umaknili iz domačega okolja, če bi imeli možnost ostati v regiji in obiskovati iste šole. Tudi ko

nameščamo v mladinska doma v Mariboru in Ljubljani, pogosto ni prostih zmogljivosti, zato kljub motivaciji otrok in mladostnikov po namestitvi ti ostajajo v domačem okolju.

- Programi, namenjeni otrokom in mladostnikom po izhodu iz rejništva ali zavodskega varstva. Ti ob vrnitvi v domače okolje najbolj potrebujejo pomoč.

2. Programi za starejše osebe, ki so socialno izključene ali potrebujejo podporo in pomoč v vsakdanjem življenju

Starejši imajo na voljo domove za starejše in socialnovarstveno storitev pomoč na domu, a vsem našim uporabnikom cenovno ni dostopna in so v primeru neobstoja neformalne mreže popolnoma socialno izolirani. Za pomoč starejšim bi potrebovali programe družabništva in pomoč starejšim, kot so košnja trave, priprava drv, dostava živil iz trgovine ipd.

3. Programi, ki omogočajo neodvisno življenje gibalno oviranim, in drugi programi pomoči tem osebam

Programi, namenjeni gibalno oviranim, so razmeroma dobro zastopani, potrebna bi bila razširitev mreže. Povečati bi bilo treba zmogljivost v bivanjskih enotah varstveno-delovnih centrov.

4. Programi za etnično skupino Romov

V naši regiji živi največji odstotek Romov v Sloveniji. Obstoječe programe bi bilo treba razširiti in pozornost nameniti predvsem področju izobraževanja.

5. Mreža programov na področju zasvojenosti, na primer z alkoholom

V našem okolju zaznavamo velik, za Slovenijo nadpovprečen delež alkoholizma. To problematiko je obravnaval tudi Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota na konferenci junija 2012; tudi tam so poudarili pomen preventivnih programov in skupnostnega reševanja problematike. Podobna situacija je tudi pri drugih zasvojenostih, najpogosteje gre za zasvojenost s prepovedanimi drogami. Potrebovali bi dnevni in pripravljalni center za

odvisnike, terensko delo z odvisniki, preventivne programe in programe, ki bi omogočali vključitev uporabnikom ob izhodu iz komune ali zdravstvenih ustanov.

6. Programi za brezdomce

Število brezdomcev se v Prekmurju povečuje. Poleg prostih mest v zavetišču za brezdomce nujno potrebujemo dnevni center. V njem bi jim lahko zagotovili topel obrok, oblačila, prhanje, pomoč pri reševanju socialnih in zdravstvenih težav. Na cesti se zaradi številnih deložacij znajdejo celotne družine, tudi z mladoletnimi otroci, za katere ni možnosti namestitve.

7. Programi za odrasle osebe po prestani zaporni kazni

Programi po prestani zaporni kazni so eden od uspešnejših načinov, ki pripomore k uspešni reintegraciji. Nekdanji obsojenci potrebujejo pomoč pri vključevanju v vsakdanje življenje, takšnih programov pa v Prekmurju ni.

8. Programi za osebe s težavami z duševnim zdravjem

Programi, ki omogočajo vključitev v skupnost osebam z duševnimi težavami, so npr.: dnevni center za ljudi v duševni stiski, skupine za samopomoč, preventivne delavnice.

9. Programi za preprečevanje nasilja v družini, pomoč žrtvam nasilja in za delo s povzročitelji nasilja

10. Razvoj prostovoljnega dela in medgeneracijskega sodelovanja na vseh ravneh družbenega življenja

Oktobra 2012 smo v okviru nalog koordinacije sklicali delovni sestanek. Na njem so bili navzoči predstavniki pristojnega ministrstva, lokalne skupnosti ter ustanov in organizacij, ki bi lahko pripomogle k razširitvi mreže socialnovarstvenih programov. Ugotovili smo vseplošno pomanjkanje programov. Predstavnica Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve Marjeta Ferlan Istinič je potrdila, da je v Prekmurju občutno pomanjkanje socialnovarstvenih

programov, in poudarila predvsem pomanjkanje programov, namenjenih preprečevanju nasilja v družini, programov za žrtve nasilja, programov za delo s povzročitelji nasilja, programov s področja varstva otrok in družine ter mreže programov na področju zasvojenosti.

Sami smo se na ugotovitev predstavnice Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve odzvali s pripravami na ustanovitev dnevnega centra za otroke in mladostnike. Deloval bo v Murski Soboti. Z vključitvijo otrok v dnevni center bomo s pomočjo svetovalnega dela in individualne obravnave celotne družine preprečevali razvoj tveganih oblik vedenja in osebnostnih motenj. S celostnim pristopom k obravnavanju družinske problematike bomo pripomogli k izboljšanju kakovosti življenja, to pa se bo pokazalo v njihovem neposrednem okolju.

Vzpostavili smo stik z Centrom za preprečevanje odvisnosti, ki deluje v okviru Zavoda za zdravstveno varstvo Maribor. Center izvaja različne programe pomoči zasvojenecem s prepovedanimi drogami. Dogovorili smo se, da bo začel od 5. novembra 2012 dvakrat na teden delovati na področju Prekmurja. To je za regijo pomemben dogodek, saj takšnega programa tu še ni bilo.

Na pomanjkanje programov s področja preprečevanja nasilja v družini smo se odzvali s programom v okviru akcijskega načrta za preprečevanja nasilja 2012–2013 in pripravili smernice za delo. Prizadevamo si, da bi v prihodnosti vsaj štiri ure na dan deloval Center za preprečevanje nasilja. Predvsem pa bomo v sodelovanju s koordinatorko za obravnavo nasilja delovali v smeri ozaveščanja in preventive. Številne raziskave potrjujejo, da sta preventiva in ozaveščanje o problematiki nasilja najboljša načina odpravljanja nasilja. V projekt preventive bi želeli vključiti tudi osnovne šole. Otroci so po podatkih policije še vedno pogosto žrtve telesnega ali psihičnega nasilja v družini ali med vrstniki. Izvajanje vseh navedenih programov zahteva sodelovanje različnih akterjev in le s skupnim sodelovanjem bomo omogočili ljudem v stiski pestro izbiro programov pomoči, kot jo predvidevajo krovni programi socialnega varstva.

SKLEP

Razvoj pluralizma izvajalcev v socialnem varstvu je prinesel tudi pluralizem storitev in večjo izbiro uporabniku. Žal na našem območju še vedno ugotavljamo pomanjkanje socialnovarstvenih programov. To je delno tudi posledica koncentracije socialnovarstvenih programov v urbanih središčih in značilnosti pokrajine. Predvsem so potrebne spremembe v obstoječih programih in uvedba novih programov. Ugotavljamo, da se bo treba odzvati na trenutne gospodarske razmere in s tem povezano revščino in stisko ljudi. V Prekmurje se je socialna problematika zaostrila. Le s skupnim sodelovanjem bomo izboljšali kakovost življenja in povečali vključenost ranljivih in socialno izključenih skupin.

Sandra Zemljak

VIRI

- FERLAN ISTINIČ, M. (2003), Odnos nevladni sektor – država: Sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju socialnega varstva. *Prepletanja*, 8: 8–10.
- KOLARIČ, Z. (2008), Socialna politika in neprofitni sektor. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- KUZMANIČ KORVA, D. (2003). Strategija oblikovanja mreže pluralnih izvajalcev. *Socialno delo*, 42, 3: 169–182.
- Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (2012). Gradivo za javno razpravo, 11. 10. 2012. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/sociala/NPSV_2013-2020_121012.pdf (9. 12. 2012).
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 (2006), *Ur. l. RS*, št. 39/2006.
- Zakon o socialnem varstvu (2007), *Ur. l. RS*, št. 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl.US: U-I-11/07-45, 61/2010-ZSVar-Pre, 62/2010-ZUPJS, 57/2012.